

Η διαχείριση της σχολικής τάξης Μέρος 1ο

Επιμορφωτικό σεμινάριο Α΄ Αρσάκειο Γυμνάσιο

Ιούνιος 2024

Κ. Αποστολόπουλος Σ.Ε. ΠΕ04

Ο κρίσιμος ρόλος της διαχείρισης της σχολικής τάξης

- 1) Μόνο αν καταφέρει κανείς να αποκτήσει τον «**έλεγχο**» της τάξης του, θα έχει το περιθώριο να αξιοποιήσει τις υπόλοιπες διδακτικές του ικανότητες (wragg, 2003).
- 2) Η **αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης της τάξης** είναι η πιο ισχυρή πηγή στρες στην επαγγελματική ζωή του εκπαιδευτικού ανεξαρτήτως ηλικίας (wragg, 2003).
- 3) Η **αποτυχία στον έλεγχο της τάξης** αποτελεί ισχυρό ενισχυτή για περαιτέρω διασπαστική συμπεριφορά επειδή τα παιδιά βλέπουν ότι μπορούν να υπερβαίνουν τα όρια χωρίς ουσιαστική τιμωρία και τους αρέσει το θέαμα της αποτυχίας των ενηλίκων.

Η διαχείριση της τάξης στις μέρες μας γίνεται ολοένα και πιο απαιτητική

Μαθητοκεντρικές προσεγγίσεις με:

- Ομαδοσυνεργατικές διδακτικές πρακτικές,
- Έμφαση σε δεξιότητες όπως κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, επίλυση προβλήματος καθώς και συνεργασία, επικοινωνία, διαχείριση χρόνου
- Διδασκαλία μέσω δραστηριοτήτων που εκχωρούν σημαντικό διδακτικό χρόνο στους μαθητές, με την έννοια ότι έχουν ενεργητικό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία με υψηλό βαθμό αυτενέργειας και αλληλεπίδρασης μεταξύ τους
- Εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης.
 - Λίστα παρατήρησης
 - Αυτό-αξιολόγηση μαθητή, ετερο-αξιολόγηση, ατομικός φάκελος κ.ά.

Τάξεις με μαθητές μεικτών ικανοτήτων που απαιτούν διαχείριση της πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας.

Ένας ορισμός για τα προβλήματα συμπεριφοράς στην τάξη

Δεν αντιλαμβάνονται όλοι οι εκπαιδευτικοί με τον ίδιο τρόπο τα προβλήματα συμπεριφοράς (Fontana, 1996a). Γι' αυτό, με τον όρο προβλήματα συμπεριφοράς εννοούμε τις μαθητικές συμπεριφορές που προβληματίζουν τους εκπαιδευτικούς οι οποίες:

1. **Προκαλούν δυσχέρειες στο έργο τους** και απαιτούν την παρέμβαση τους προκειμένου αυτό να εξελιχθεί ομαλά.
2. Είναι **αρνητικές για τους συμμαθητές/τριες**.
3. Είναι **αρνητικές για τους ίδιους τους μαθητές** ακόμη κι αν δεν προκαλούν ενόχληση στους άλλους (π.χ. παθητικότητα, απόσυρση, έντονο άγχος).

➡ Εξωτερικευόμενες - εσωτερικευόμενες

- Κάθε «**έκρυθμη**» κατάσταση στην τάξη έχει στοιχεία μοναδικότητας και διαφέρει από τις άλλες:
 - Διαφορετικοί πρωταγωνιστές.
 - Διαφορετικό κλίμα στην τάξη.
 - Διαφορετική διάθεση του εκπαιδευτικού
κ.λπ.
- Συνεπώς, **δεν υπάρχουν μαγικές συνταγές**, κάθε φορά
 - ✓ σταθμίζονται οι συνθήκες και
 - ✓ επιλέγεται η κατάλληλη στρατηγική.

Μαθητές με Κοινωνικές, Συναισθηματικές & Συμπεριφορικές Δυσκολίες (ΚΣΣΔ)

Πιο σύγχρονη κατηγοριοποίηση, που περιλαμβάνει ένα εύρος δυσκολιών που μπορεί να αντιμετωπίζουν οι μαθητές στους τομείς της (CCEA, 2014· Evans, Harden, Thomas, & Benefield, 2003)

κοινωνικοσυναισθηματικής προσαρμογής ή/και συμπεριφοράς,

που τους εμποδίζουν να ανταποκριθούν με επιτυχία στις μαθησιακές και κοινωνικές απαιτήσεις και προσδοκίες του σχολείου.

Οι ΚΣΣΔ μπορεί να εκδηλώνονται με ποικίλες μορφές και να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

Κατηγορίες προβληματικών συμπεριφορών

- **Διαταρακτικές συμπεριφορές** (συμβαίνουν πιο συχνά)
 - Μιλάει χωρίς άδεια
 - Διακόπτει αναίτια το μάθημα
 - Ενοχλεί συμμαθητές
 - Αργεί να μπει στην τάξη
 - Είναι αρνητικοί στη γνώση
- **Σωματική & λεκτική επιθετικότητα** (συμβαίνουν λιγότερο συχνά)
 - Αυθάδεια/αγένεια
 - Ανυπακοή/Απειθαρχία/Προκλητικότητα
 - Επιδίωξη σύγκρουσης
 - Έντονο άγχος με εκρήξεις θυμού
 - Εκφοβισμός συμμαθητών
 - Υλικές καταστροφές
 - Σκασιαρχείο

- **Εσωστρεφείς συναισθηματικές δυσκολίες**
 - Επίμονη αδυναμία συγκέντρωσης σε μαθησιακούς στόχους
 - Αρνητικές σχέσεις με συνομηλίκους
 - Περιορισμένη συνεργασία με εκπ/κούς και συμμαθητές
 - Καταθλιπτική συμπτωματολογία
 - Απόσυρση
 - Αυτοτραυματισμός
 - Σχολική φοβία

Προειδοποιητικά σημάδια δυσκολιών στους μαθητές/τριες (ΚΕΘΕΑ, χ.χ.)

Ενδεικτικά αναφέρονται:

1. Είναι απόμακρος, μελαγχολικός, κουρασμένος, απρόσεχτος σε σχέση με την προσωπική του περιποίηση.
 2. Εκφράζει ανεξέλεγκτο θυμό και έντονη οργή για φαινομενικά ασήμαντες αιτίες και ερεθίσματα, με φραστικές επιθέσεις, βρισιές, προσβολές, απειλές, και εκδηλώνουν παρορμητική/βίαιη συμπεριφορά.
 3. Παρουσιάζει χρονίζοντα θέματα συμπεριφοράς και πειθαρχίας.
 4. Παρουσιάζει χαμηλή σχολική απόδοση και πολλές απουσίες.
 5. Παρουσιάζει **ξαφνική πτώση** στις επιδόσεις του και κάνει πολλές απουσίες.
 6. Έχει **ξαφνικές αλλαγές** στη διάθεσή του, από χαρούμενο και ζωηρό σε σκυθρωπό, αμίλητο και κακόκεφο.
 7. **Έχει αρχίσει να** γίνεται εχθρικός, επιθετικός και μη συνεργάσιμος.
 9. **Έχει αρχίσει να** παρουσιάζει συστηματικά υπνηλία, ιδίως τις πρώτες σχολικές ώρες. Επίσης, να λέει πολλά ψέματα.
 10. **Έχει αρχίσει να** παρουσιάζει αυξημένη **ανάγκη για χρήματα**.
- ☞ Θετικές απαντήσεις στην πλειοψηφία των παραπάνω μπορεί να δείχνουν ότι το παιδί αντιμετωπίζει ή άρχισε να αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα. 9

Πηγές που μπορεί να κάνουν δύσκολη τη διαχείριση της τάξης

- Οι μαθητές (ατομικά ή σε ομάδα)
- Η οικογένεια και γενικότεροι κοινωνικοί παράγοντες.
 - Δυσμενή οικογενειακά και κοινωνικά περιβάλλοντα.
 - Έλλειψη συνεργασίας με το σχολείο.
- Η συμπεριφορά του εκπαιδευτικού.
- Το κλίμα στο σχολείο.
- Συνδυασμοί.

Συνήθεις μορφές διαταρακτικής συμπεριφοράς των μαθητών

(Fontana, 1996b; Ματσαγγούρας 1999)

1. Η επιζήτηση της προσοχής

- Πολλά παιδιά μαθαίνουν από το περιβάλλον τους ότι αρκεί να είσαι φυσικός, φιλικός και ανοικτός για να κερδίσεις την προσοχή των άλλων.
- Όταν χρειάζονται βοήθεια τη ζητούν και τους παρέχεται πρόθυμα και γενναιόδωρα. Έτσι, υιοθετούν ένα σχήμα συμπεριφοράς που περιλαμβάνει τις κοινωνικά αποδεκτές νόρμες του αμοιβαίου σεβασμού, ανεκτικότητας και κατανόησης.

- Άλλα παιδιά ζουν σε περιβάλλοντα που μόνο η επιθετική και απαιτητική συμπεριφορά εξασφαλίζει την προσοχή των άλλων. Έτσι, το παιδί μαθαίνει ότι μόνο μέσα από την ένταση και τις φωνές μπορεί να κερδίσει την προσοχή των άλλων.
- Γι' αυτό το παιδί ακόμη και η λελογισμένα οργισμένη προσοχή των άλλων είναι καλύτερη από το τίποτε και συχνά την επιλέγει π.χ.
 - Δεν περιμένει τη σειρά του για να μιλήσει.
 - Συμπεριφέρεται χωρίς σεβασμό προς τους άλλους.
 - Έχει εκρήξεις θυμού.

2. Η ανάγκη για κοινωνική κυριαρχία ή για ένταξη σε ομάδα

- Μερικοί σωματικά και κοινωνικά ανεπτυγμένοι μαθητές αισθάνονται έντονη την ανάγκη αναγνώρισης από τους συμμαθητές τους. Αυτό πολλές φορές το κατορθώνουν με το να αμφισβητούν την εξουσία του καθηγητή.
- ☞ Αν ο εκπ/κός δεν αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τέτοια προβλήματα, ενδέχεται να αμφισβητηθεί ο ρόλος του στην τάξη.

3. Μετάθεση και άγχος

- **Μετάθεση**

Συναισθήματα μεταφέρονται σε άλλα άτομα και αντικείμενα.

- π.χ. μαθητής που έχει ένταση προς τον πατέρα του μπορεί να διοχετεύσει την ένταση αυτή προς τον καθηγητή του ή προς συμμαθητές του.

- **Άγχος**

Το υπερβολικό άγχος μπορεί να μετατραπεί σε εκρήξεις θυμού.

Το υπερβολικό άγχος συνδέεται με τον τρόπο που εσωτερικεύει ένας μαθητής την επιτυχία σε ένα γραπτό τεστ, την ανάγκη του για υψηλή βαθμολογία, τις απαιτήσεις που έχουν οι γονείς του από αυτόν/την κ.ά.

4. Αντιφάσεις στους κανόνες

α) Μεταξύ οικογένειας και σχολείου π.χ. κάτι που απαγορεύεται στο σχολείο συμβαίνει στο σπίτι

- Συγκρουσιακό περιβάλλον
 - καυγάδες,
 - διαζύγιο,
 - οικονομικά προβλήματα
 - άσκηση βίας.

β) Αντιφατικοί κανόνες εντός του σχολείου (από τον έναν/μία καθηγητή/τρια στον άλλο/άλλη καθηγητή/τρια).

γ) Μεταξύ σχολείου και της ομάδας ομηλίκων (παρέες).

5. Δυσκολίες στη διαχείριση συναισθημάτων

Ο μαθητής αδυνατεί:

- Να διαχειριστεί τα συναισθήματά του
- Δεν θέλει ή δεν μπορεί να προβλέψει τις επιπτώσεις της κακής συμπεριφοράς του
 - συμπεριφέρεται αυθόρμητα χωρίς να συλλογίζεται για τις επιπτώσεις της συμπεριφοράς τους
 - εκ των υστέρων αποδέχεται ότι η συμπεριφορά του δεν είναι σωστή, παρ' όλα αυτά την επαναλαμβάνει.

6. Η σχολική αποτυχία

Κατά γενικό κανόνα εργαζόμαστε

- περισσότερο
- πιο ευχάριστα

στους τομείς που οι προσπάθειες μας φέρνουν τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Αντίθετα,

- κουραζόμαστε εύκολα
- εργαζόμαστε λιγότερο

στους τομείς που οι προσπάθειες μας αποτυγχάνουν επανειλημμένα.

- Με άλλα λόγια, συμπεριφορά που επιβραβεύεται τείνει να επαναλαμβάνεται επειδή συνδέεται με ευχάριστα συναισθήματα, ενώ αυτή που δεν επιβραβεύεται τείνει να εγκαταλείπεται.

- **Τίποτα δεν είναι πιο αποκαρδιωτικό και πιο αποθαρρυντικό για τα παιδιά από την επανειλημμένη αποτυχία.**
- **Πρόκειται για το συνηθέστερο παράγοντα που οδηγεί σε προβλήματα συμπεριφοράς μέσα στην τάξη.**
- Δημιουργεί στα παιδιά αισθήματα εχθρότητας και απόρριψης προς τον/την εκπαιδευτικό ή το σχολείο, τα οποία περιορίζουν την ικανότητα τους να διεκπεραιώνουν τα νέα έργα που τους ζητούνται στο πλαίσιο των μαθημάτων, οπότε προκύπτει ένας φαύλος κύκλος που τα κάνει να μένουν όλο και πιο «πίσω».
- Παράλληλα, αφού δεν καταλαβαίνουν επαρκώς το έργο που παράγεται στην τάξη, εύλογο είναι να βαριούνται, να αναζητούν άλλες πηγές ενδιαφέροντος και εν τέλει να παρενοχλούν.
- Προσπαθώντας δε να υπερασπίσουν την αυτοεκτίμηση τους ρίχνουν το φταίξιμο στον καθηγητή ή το σχολείο.
- **Γι' αυτό ο εκπαιδευτικός καλό είναι να διαφοροποιεί τα κριτήρια επιτυχίας και να τα συνδέει με την ατομική βελτίωση καθενός.**

```
graph TD; A[Γνωστικά κενά ή/και μαθησιακές δυσκολίες] --> B[αδιαφορία/πλήξη στο μάθημα  
χαμηλή επίδοση  
διαταρακτικότητα  
χαμηλή αυτοεκτίμηση]; B --> C[Φτωχή αλληεπίδραση με καθηγητή/τρια και συμμαθητές/τριες]; C --> D[Περισσότερα κενά, στρεβλή πεποίθηση για τις ικανότητές του, ανάγκη προστασίας αυτοεικόνας]; D --> A;
```

Γνωστικά κενά ή/και
μαθησιακές δυσκολίες

Περισσότερα κενά, στρεβλή
πεποίθηση για τις
ικανότητές του, ανάγκη
προστασίας αυτοεικόνας

αδιαφορία/πλήξη στο μάθημα
χαμηλή επίδοση
διαταρακτικότητα
χαμηλή αυτοεκτίμηση

Φτωχή αλληεπίδραση
με καθηγητή/τρια και
συμμαθητές/τριες

Δυσκολίες που συνδέονται ή πηγάζουν από συμπεριφορές του εκπ/κου

- **Η έλλειψη αυτοπεποίθησης**
 - Η αβεβαιότητα/διστακτικότητα ωθεί τους μαθητές να δοκιμάσουν μέχρι που μπορεί να πάνε τα πράγματα (να διερευνήσουν τα όρια ανοχής του εκπαιδευτικού).
- **Η μη καλή γνώση των μαθητών.**
- **Το ανιαρό μάθημα.**
- **Η απαίτηση να είναι παθητικοί οι μαθητές.**
 - Από κάποιους εκπαιδευτικούς η ζητούμενη πειθαρχία αγγίζει τα όρια της καθήλωσης.
 - **Αντινομία:** Από τη μία ενεργός συμμετοχή, καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας, της αυτενέργειας, της λήψη απόφασης, της επίλυση προβλήματος και από την άλλη η παθητική στάση (Ξωχέλλης, 1999).
- **Η έλλειψη σαφών κανόνων συμπεριφοράς στην τάξη ή το σχολείο.**
- **Το ακατάλληλο στυλ διδασκαλίας.**

Στυλ διδασκαλίας και διαχείριση

- **Αυταρχικό στυλ**
 - Επιβάλλει σαφείς κανόνες.
 - Απαιτεί υπακοή στους κανόνες.
 - Χρησιμοποιεί τιμωρίες και αμοιβές.
- **Ελευθεριάζον στυλ (πολύ ανεκτικό)**
 - Ελάχιστος έλεγχος.
 - Τα παιδιά, κατά κύριο λόγο, λαμβάνουν τις αποφάσεις.
- **Ρυθμιστικό – Συμμετοχικό ή Δημοκρατικό στυλ**
 - Θεωρείται το καλύτερο γιατί πέραν των άλλων, βοηθά στην εσωτερίκευση θετικών στάσεων.

Ρυθμιστικό – Συμμετοχικό στυλ

- Έχει αυτοπεποίθηση.
- Αντιμετωπίζει τους μαθητές του με αναγνώριση και σεβασμό της προσωπικότητάς τους.
- Διαμορφώνει ξεκάθαρους κανόνες λειτουργίας της τάξης σε συνεργασία με τους μαθητές.
- Εξηγεί τις αμοιβές και τις ποινές (ορθολογικό πλαίσιο).
- Είναι δίκαιος, δεν κάνει διακρίσεις.
- Είναι υποστηρικτικός.
- Χρησιμοποιεί θετικές προτροπές (έμφαση σε αυτό που θέλουμε να κάνουν οι μαθητές)
- Δεν επικρίνει τυχόν λανθασμένες απαντήσεις.
- Έχει υψηλές προσδοκίες μάθησης και συμπεριφοράς.
- Διαθέτει χιούμορ, σε όρια.
- Δίνει ευκαιρίες στους μαθητές να δείξουν υπευθυνότητα.
- **Οργανώνει καλά το μάθημα.**
- **Προκαλεί το ενδιαφέρον των μαθητών για το μάθημα.**

Οι απόψεις των μαθητών για τον «καλό» εκπαιδευτικό

Τα παιδιά προτιμούν τους καθηγητές που (Wragg et al. 2000):

- Είναι ελαφρώς αυστηροί
- Είναι δίκαιοι όταν επαινούν ή επιβάλλουν ποινές
- Τα αντιμετωπίζουν ως ανθρώπους με ξεχωριστή προσωπικότητα
- Τους αναθέτουν ποικιλία εργασιών που τις βρίσκουν ενδιαφέρουσες.
- Είναι φιλικοί, με χιούμορ, όχι όμως σαρκαστικοί
- Δίνουν εξηγήσεις με σαφήνεια.

ΜΟΝΤΕΛΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΥΣΚΟΛΩΝ (ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ) ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΩΝ

Συμπεριφορική προσέγγιση

(Fondana, D. 1996a, 1996b)

Βασικές θέσεις:

- 1) Η συμπεριφορά αποτελεί το πρόβλημα.
- 2) Όλες οι μορφές συμπεριφοράς είναι αποτέλεσμα μάθησης
άρα δύνανται να τροποποιηθούν
 - Με κατάλληλη μάθηση/περιβαλλοντική επίδραση,
 - **Δεν έχει σημασία ποιο είναι το υποκείμενο.**

3) Για να προσδιορισθεί η κατάλληλη περιβαλλοντική επίδραση μελετάται

- το είδος και η συχνότητα της δύσκολης συμπεριφοράς
- οι συνθήκες κάτω από τις οποίες λαμβάνει χώρα
- πώς τροποποιείται αν αλλάξουν οι συνθήκες (εισάγοντας διάφορους ενισχυτές).

Με άλλα λόγια, αναζητούνται οι συνθήκες εκείνες που αυξάνουν την επιθυμητή συμπεριφορά ή/και μειώνουν ή εξαλείφουν την ανεπιθύμητη συμπεριφορά.

Είδος προβλήματος	Όνομα μαθητή Α	Όνομα μαθητή Β	Όνομα μαθητή Γ
Παρενοχλεί τα άλλα παιδιά στην τάξη (φλυαρία, πείραγμα με αντικείμενα, αναιδή σχόλια...)			
Ενοχλεί με άσκοπες μετακινήσεις στην τάξη			
Ενοχλεί παίρνοντας το λόγο αυθαίρετα			
Κάνει συχνά μη λεκτικούς θορύβους (χτυπά αντικείμενα, σέρνει καρέκλες, σφυρίζει ..)			
Έχει κακές σχέσεις με τους συμμαθητές (επιθετικότητα, προσβλητική- απειλητική γλώσσα)			
Αποφεύγει τη σχολική εργασία			
Σπάνια ολοκληρώνει την εργασία που αρχίζει, δείχνει έλλειψη ενδιαφέροντος να εργαστεί			
Παρουσιάζει ασυνήθιστη ακαταστασία στη δουλειά του και στα πράγματα του			
Αποφεύγει ή δυσκολεύεται να συνεργάζεται με άλλους (ομαδικές δραστηριότητες)			
Ρυπαίνει το σχολικό περιβάλλον (χαρτιά, σαΐτες, τρόφιμα, σπρέυ)			
Δεν υπακούει στις οδηγίες του εκπαιδευτικού			
Είναι ευερέθιστος			
Έρχεται αργοπορημένος στο μάθημα			
Δεν ελέγχει τη συμπεριφορά του (αυθάδεια, θρασύτητα, βιαιότητα...)			
Λέει συχνά ψέματα, αντιγράφει			
Απουσιάζει αδικαιολόγητα, σκασιαρχείο			
Εκδηλώνει σωματική επιθετικότητα			
Κλέβει αντικείμενα στην τάξη (συμμαθητών και προσωπικού)			
Παρουσιάζει έλλειψη προσοχής			
Έχουν άγχος για αποτυχία στα μαθήματα			
Παρουσιάζει τάση για απομόνωση, δείχνει θλιμμένος, δυστυχισμένος			
Δεν έχει αυτοπεποίθηση			
Είναι υπερβολικά ευαίσθητος			
Παρουσιάζει συναισθηματική αστάθεια			
Παρουσιάζει χαμηλή αυτοεκτίμηση, δε μιλά χωρίς την υπόδειξη του δασκάλου			

	1 ^η ημέρα	2η	3η	4η
Προγραμματισμένη αγνόηση				
Χιούμορ				
Θετικές ενισχύσεις (υλικές αμοιβές, προνόμια, δραστηριότητες)				
Ευγενής απαίτηση για τερματισμό της παρεκτροπής				
Διαλεκτική συζήτηση με τον μαθητή για τα αίτια, συνέπειες και πιθανές διεξόδους				
Υπενθύμιση κανόνων που συμφωνήθηκαν και από τους μαθητές				
Συζήτηση μέσα στην τάξη για τις συνέπειες παρόμοιων συμπεριφορών				
Ανάδειξη επιπτώσεων αταξίας				
Έντονη ματιά, βλοσυρό βλέμμα, αποτρεπτική κίνηση χεριού, κεφαλιού				
Βάδισμα προς το θρανίο με αποφασιστικό βλέμμα				
Αναφορά ονόματος ατακτούντος				
Απειλή για επιβολή κυρώσεων				
Στέρηση μιας ευχάριστης δραστηριότητας				
Υποβολή ερώτησης στον ατακτούντα μαθητή				
Εξέταση στο μάθημα				
Επιπλέον σχολική εργασία				
Επίπληξη				
Επίπληξη και διαταγή για επαναφορά στην τάξη				
Αλλαγή θέσης				
Κατάσχεση αντικειμένου				
Ωριαία απομάκρυνση				
Προσφυγή στους γονείς				
Κακοί βαθμοί				
Άλλο:				

4) Βασικές τεχνικές αντιμετώπισης των προβλημάτων συμπεριφοράς οι **θετικές και οι αρνητικές ενισχύσεις**.

Συμπεριφορά που επιβραβεύεται τείνει να επαναλαμβάνεται επειδή συνδέεται με ευχάριστα συναισθήματα, ενώ αυτή που δεν επιβραβεύεται τείνει να εγκαταλείπεται.

- Μη υλικές ενισχύσεις π.χ.
 - προσοχή, έπαινος, ενθάρρυνση του μαθητή
 - παρατήρηση, επίπληξη
- Υλικές ενισχύσεις
 - καλή βαθμολογία
 - παραχώρηση προνομίων και αρμοδιοτήτων (π.χ. δυνατότητα επιλογής διαφορετικής εργασίας από αυτή που ανατίθεται στην υπόλοιπη τάξη)
 - αν όλη η τάξη ακολουθεί τους κανόνες, πέντε λεπτά πριν το τέλος του μαθήματος μπορούν να χαλαρώσουν
 - μικρά βραβεία
 - διάφορες ποινές (ωριαία απομάκρυνση, κάποια αποβολή)
 - στέρηση προνομίων (προσωρινή αλλαγή θέσης, ενημέρωση γονέων)

➡ Η χρήση των τεχνικών αυτών είναι ευρεία και ιδιαίτερα σημαντική, αλλά **δεν επαρκεί** και **πρέπει να συνδυάζεται με τις τεχνικές άλλων προσεγγίσεων.**

Η αντιαυταρχική αγωγή

- Σε γενικές γραμμές προτείνει την εξάλειψη από την εκπ/κή διαδικασία κάθε ενέργειας, που θα περιόριζε την ελευθερία του μαθητή ή θα λειτουργούσε ως αρνητική κύρωση
(Γκότοβος, 1995).
- Ερώτημα 1^ο: Μπορεί να λειτουργήσει οποιοδήποτε κοινωνικό σύστημα π.χ. η ομάδα της τάξης, χωρίς την ύπαρξη κανόνων;
☛ Εύκολο το πέρασμα από τη χαλαρότητα στην ασυδοσία.
- Ερώτημα 2^ο: Οι εκπαιδευτικοί που ασκούν ελάχιστο ή ευκαιριακά έλεγχο το κάνουν επειδή ενδιαφέρονται περισσότερο για τους μαθητές τους και τρέφουν θετικότερα συναισθήματα γι' αυτούς;
☛ Οι έρευνα λέει σαφώς όχι (Brophy & Good, 1985).

Αμοιβές και ποινές

- Η ύπαρξη και η λειτουργία των κανόνων γίνεται συνειδητή στον μαθητή, κυρίως, όταν παρεμβαίνει ο έλεγχος από τον εκπαιδευτικό και σπάνια από τους συμμαθητές του.
- Οι θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις των πράξεων ενός μαθητή οδηγούν στη συνειδητοποίηση των κανόνων στη σχολική τάξη (Τσιπλητάρης, 1992).
- Σύμφωνα με έρευνες (Μπίκος, 2011):
 - **Οι αμοιβές έχουν με μεγαλύτερη συνέπεια τα επιθυμητά αποτελέσματα.**
 - **Οι ποινές δεν έχουν πάντα την αναμενόμενη επιρροή.** Συχνά έχουν πιο πολλές αρνητικές συνέπειες, είτε στην σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή είτε στην αυτοεικόνα του μαθητή.

Μελέτη περίπτωσης 1α

- 1ο περιστατικό: Να σχολιάσετε τις αντιδράσεις του καθηγητή σε σειρά διαταρακτικών ενεργειών ενός μαθητή

Συμπεριφορά μαθητή	Αντίδραση καθηγητή
Μπαίνει στην τάξη προκαλώντας θόρυβο	Πόσες φορές σου έχω πει να μπαίνεις ήσυχα στην τάξη;»
Φωνάζει δυνατά σε έναν φίλο	«Βγες έξω και ξαναμπές στην τάξη ήσυχα, χωρίς τρέλες»
Ξαναμπαίνει με προσποιητό χαμόγελο	«Και πάψε να χαμογελάς ηλίθια»
Κάθεται στη θέση του, αλλά δεν βγάζει τα βιβλία του	«Θα ήταν πολύ να σου ζητούσα να ενδιαφερθείς για το μάθημα;»
Συμφωνεί και γυρίζει να μιλήσει φωναχτά με τους διπλανούς	«Έλα να καθίσεις στο μπροστινό θρανίο»
Κάθεται μπροστά κι αρχίζει να κάνει γκριμάτσες στους συμμαθητές του	«Πόσες φορές πρέπει να σου πω να μην...;»

Μελέτη περίπτωσης 1β

- 2^ο περιστατικό: Να σχολιάσετε τις αντιδράσεις του καθηγητή σε συμπεριφορά του ίδιου μαθητή λίγες μέρες μετά.

Συμπεριφορά μαθητή	Αντίδραση καθηγητή
Μπαίνει ήσυχα στην τάξη	Αναστενάζει ανακουφισμένος και κοιτά τις σημειώσεις του για να αρχίσει το μάθημα
Βγάζει τα βιβλία του μαζί με τα άλλα παιδιά	Αρχίζει το μάθημα
Σηκώνει το χέρι του για να απαντήσει σε ερώτηση χωρίς να φωνάζει	Αγνοεί τον μαθητή από φόβο μην δώσει κάποια ανόητη απάντηση και δημιουργηθεί φασαρία, τώρα που το μάθημα κυλάει μια χαρά
Εργάζεται ήσυχα	Αφήνει τα πράγματα να εξελιχθούν χωρίς παρεμβάσεις

Κοινωνιογνωστική προσέγγιση

(Fondana, D. 1996a, 1996b)

Βασικές θέσεις:

- 1) Το άτομο επεξεργάζεται αυτό που συμβαίνει (σκέψεις, αντιλήψεις, στερεότυπα, νοητικά σχήματα ερμηνείας του σχολικού περιβάλλοντος), συνεπώς **ο τρόπος που αντιλαμβάνεται ο μαθητής τις πράξεις του αποτελεί το πρόβλημα.**
- 2) **Επιδιωκόμενο: Να αναπτύξει το παιδί κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες εσωτερικού ελέγχου της συμπεριφοράς του.**
- 3) **Βασικό κίνητρο της συμπεριφοράς του ατόμου είναι η αναζήτηση της κοινωνικής επιδοκimasίας και η αποφυγή της κοινωνικής αποδοκimasίας.**
- 4) Η γνωστική αναδόμηση προωθείται όταν **ο εκπαιδευτικός οδηγεί επαγωγικά τον μαθητή στην αμφισβήτηση αρνητικών μοτίβων σκέψεις που μπορεί να έχει, στην αξιολόγηση των πράξεων του και στην ανάληψη της ευθύνης για τα αποτελέσματα τους μέσα από ανοικτή και εποικοδομητική συζήτηση.** Επίσης, με τη βοήθεια της κοινωνικής επιδοκimasίας οδηγείται τελικά το άτομο να αποδεχτεί τις κοινωνικές νόρμες.

Ένα περίγραμμα ενεργειών

Σκοπός: α) Να εντοπίσουμε και να βοηθήσουμε το παιδί να αμφισβητήσει τα αρνητικά μοτίβα σκέψης ή τις αρνητικές πεποιθήσεις περί μη ικανότητας, και να τα αντικαταστήσει με πιο εποικοδομητικούς τρόπους σκέψης, ώστε να αποκτήσει μεγαλύτερη αυτογνωσία, ικανότητα συναισθηματικής ρύθμισης και δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, οπότε να υιοθετήσει πιο θετικές μορφές συμπεριφοράς.

β) δημιουργούμε ευκαιρίες ανάληψης ευθύνης

γ) κοινωνική επιδοκιμασία θετικών ενεργειών από τον/την εκπαιδευτικό και από την ομάδα.

- **Εντοπισμός αρνητικών μοτίβων σκέψης που μπορεί να συμβάλλουν στην κακή του συμπεριφορά.**

- Για παράδειγμα, ένας μαθητής μπορεί να πιστεύει ότι "πάντα μπλέκω σε μπελάδες επειδή είμαι χαζός" ή "κανείς δεν με συμπαθεί, οπότε δεν πειράζει αν αναστατώνω την τάξη".

- **Αμφισβήτηση των αρνητικών πεποιθήσεων /μοτίβων σκέψης:**

- Βοηθήστε τον να δει ότι κάποιες ατυχείς συμπεριφορές δεν αντικατοπτρίζουν την ευφυΐα ή την αξία τους ως άτομο. Για παράδειγμα, μπορείτε να συζητήσετε περιπτώσεις/περιστατικά που ολοκλήρωσε επιτυχώς εργασίες ή έλαβε θετική ανατροφοδότηση.

- **Δημιουργία εναλλακτικών/θετικών μοτίβων σκέψης:**
 - Ενθαρρύνετε τον να επαναδιατυπώσει τις καταστάσεις με πιο θετικό ή ρεαλιστικό τρόπο. Για παράδειγμα, αντί να σκέφτονται ότι "έχω πάντα προβλήματα", θα μπορούσαν να το αναδιατυπώσουν ως εξής: "Κάνω λάθη μερικές φορές, αλλά μπορώ να μάθω από αυτά και να βελτιωθώ".
- **Παιχνίδια ρόλων και εξάσκηση:**
 - Θα μπορούσατε να "παίξετε" διάφορα σενάρια ρόλων με τον μαθητή (τι θα έκανες σε αυτήν την κατάσταση ή στην άλλη ...) για να τον βοηθήσετε να ασκηθεί στο να ανταποκρίνεται σε "δύσκολες" καταστάσεις με τις νέες, πιο προσαρμοστικές σκέψεις του. Αυτό μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της διαδικασίας γνωστικής αναδόμησης και στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης ότι μπορεί να διαχειρίζεται καταστάσεις που τον προβληματίζουν χωρίς να καταφεύγει σε συμπεριφορές που παραβιάζουν τους κανόνες.

- **Θετική ενίσχυση και ανατροφοδότηση:**
 - Να αναγνωρίζετε τις προσπάθειες του και τη βελτίωσή του και να τον επαινείτε για τη χρήση εποικοδομητικών μοτίβων σκέψης και στρατηγικών αντιμετώπισης.
 - **Τακτικός έλεγχος και υποστήριξη:**
 - Βοηθούν:
 - α) οι τακτικές συζητήσεις με τον μαθητή για να παρακολουθείτε την πρόοδό του και να του παρέχετε συνεχή υποστήριξη και καθοδήγηση
 - β) η ανοιχτή επικοινωνία και η δημιουργία αισθήματος ασφάλειας στον μαθητή να εκφράζει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του χωρίς κριτική.
- ☞ Οι έρευνες δείχνουν ότι τα κοινωνιογνωστικά μοντέλα παρουσιάζουν σημαντικό βαθμό αποτελεσματικότητας στον εκπαιδευτικό χώρο.

Δραστηριότητα προς συζήτηση

Η Σοφία είναι μια ήσυχη και μάλλον δειλή μαθήτρια. Σπάνια συμμετέχει ενεργητικά στο μάθημα.

Όταν μια φορά αποφάσισε να σηκώσει το χέρι της ο δάσκαλος της έδωσε το λόγο λέγοντας: «Με χαρά βλέπω ότι η Σοφία αποφάσισε να ασχοληθεί με το μάθημα».

- Το συμβάν αυτό εκτιμάτε ότι επιδρά θετικά στην αυτο-εικόνα της Σοφίας και στην μετέπειτα συμμετοχή της στο μάθημα;

Ενισχύοντας την ενσυναίσθηση

- Δείξτε πρώτος/η ενσυναισθητική συμπεριφορά
- Ενθαρρύνετε την ευγένεια και τη αλληλεγγύη στην τάξη:
- Ενεργητική ακρόαση
- Καλλιεργείστε την ικανότητα αντίληψης διαφορετικών οπτικών
- Υλοποιήστε δραστηριότητες διαμοιρασμού διαφορετικών οπτικών/απόψεων
- Προωθήστε την ποικιλομορφία και την συμπερίληψη
- Αξιοποιείτε πρακτικές αναστοχασμού
- Παρέχετε θετική ενίσχυση
- Βοηθήστε στην αναγνώριση των συναισθημάτων

Ψυχοδυναμική προσέγγιση

(Fondana, D. 1996a, 1996b)

- Βασικές θέσεις:

1) Τα προβλήματα συμπεριφοράς είναι αποτέλεσμα κάποιας **εσωτερικής, ενδοσυγκρουσιακής κατάστασης** που βιώνει το άτομο επειδή **δεν ικανοποιούνται κάποιες βασικές ψυχολογικές του ανάγκες** (αναγνώριση προσοχή, αποφυγή αποτυχίας, δύναμη, εκδίκηση κλπ.).

Αποτελεί έκφραση διαμαρτυρίας και ταυτόχρονα αποτελεί μία άστοχη προσπάθεια ικανοποίησης των αναγκών του (Ματσαγγούρας, 1999).

2) Επιδιωκόμενο: Να αναπτύξει το παιδί κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες εσωτερικού ελέγχου της συμπεριφοράς του.

3) Θεμέλιος λίθος στη σχέση εκπαιδευτικού – μαθητή είναι η αγάπη και η εμπιστοσύνη. **Ποινές και απαγορεύσεις δεν χωρούν στην παιδαγωγική σχέση.**

4) Η πρόληψη και αντιμετώπιση των προβλημάτων στηρίζεται στη **διαπροσωπική επικοινωνία και αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού-μαθητή.**

5) Ο εκπαιδευτικός εκδηλώνει το ενδιαφέρον του, δημιουργεί προσωπική σχέση, πιστεύει στις δυνατότητες των μαθητών του, **συζητά τα κίνητρα της προβληματικής συμπεριφοράς, συνδιαμορφώνει και παρακολουθεί μικρά σχέδια δράσης,** ανατροφοδοτεί τον μαθητή και τον θέτει προ των ευθυνών του.

☞ Η ψυχοδυναμική προσέγγιση δεν χρησιμοποιείται πολύ συχνά από τους εκπαιδευτικούς είτε γιατί δεν έχουν την απαραίτητη εξοικείωση είτε επειδή τα παιδιά δεν συνεργάζονται εύκολα μαζί τους.

- Διερεύνηση ασυνείδητων κινήτρων.
- **Εντοπισμός μηχανισμών άμυνας**
 - Προσπαθήστε να αναγνωρίσετε και να κατανοήσετε τους μηχανισμούς άμυνας που μπορεί να χρησιμοποιεί ο μαθητής για να αντιμετωπίσει δυσάρεστα συναισθήματα ή συγκρούσεις.
- **Εξέταση εμπειριών του παρελθόντος.**
- **Πρώθηση του αναστοχασμού**
 - Καλό είναι να δημιουργήστε ευκαιρίες για να ασχοληθεί ο μαθητής με τον αυτό-αναστοχασμό. Να τον ενθαρρύνετε να διερευνά τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις συμπεριφορές του και τα αίτιά τους.
- Καθιέρωση θεραπευτικής σχέσης.
- Ερμηνεία της συμβολικής συμπεριφοράς.
- **Ενθάρρυνση της αυτογνωσίας.**
- **Θέτοντας όρια και περιορισμούς:**
 - Να καθιερώσετε σαφή και σταθερά όρια που αφενός παρέχουν ασφάλεια και περιορίζουν και αφετέρου αφήνουν χώρο για έναν εύλογο βαθμό ελεύθερης έκφρασης και δράσης. Βοηθήστε τον μαθητή να κατανοήσει τον σκοπό των ορίων και τις συνέπειες της υπέρβασής τους.
- Υποστήριξη διαδικασιών επεξεργασίας συναισθημάτων.

Ανθρωπιστική προσέγγιση

(Fondana, D. 1996a, 1996b)

Βασικές θέσεις:

1) Τα άτομα παρουσιάζουν την τάση για αυτοπραγμάτωση/ αυτοεκπλήρωση, η οποία πραγματοποιείται ευκολότερα σε κλίμα ομαλών διαπροσωπικών σχέσεων, συναισθηματικής ασφάλειας και αποδοχής.

2) Ο μαθητής κορυφώνει τις αναπτυξιακές του δυνατότητες όταν βρεθεί σε **συνθήκες ελεύθερης επιλογής και αυτορρύθμισης**.

- είναι ενεργητικός,
- αναλαμβάνει πρωτοβουλίες (Ματσαγγούρας, 1999).
- να νιώθει ελεύθερος να εκφράζει τα συναισθήματα του σ' ένα κλίμα αμοιβαίου σεβασμού και αποδοχής (Ματσαγγούρας, 1998).

- Ο ρόλος του εκπαιδευτικού εστιάζεται στην **εξασφάλιση των συνθηκών αυτορρύθμισης του μαθητή.**

Προφανώς, **δε χρησιμοποιούνται εξωτερικές αμοιβές, παρά μόνο εσωτερικές με τη μορφή της κατανόησης και του ενδιαφέροντος.**

☞ Η προσέγγιση αυτή επίσης δεν χρησιμοποιείται πολύ συχνά από τους εκπαιδευτικούς γιατί δεν έχουν την απαραίτητη εξοικείωση.

- **Ανεπιφύλακτη θετική εκτίμηση.**
- **Ενεργητική ακρόαση.**
- **Ενσυναίσθηση/Κατανόηση.**
- **Αναστοχαστικός προβληματισμός και ανατροφοδότηση:**
Χρησιμοποιείτε ερωτήσεις ανοιχτού τύπου που προτρέπουν τον μαθητή να προβληματιστεί σχετικά με τη συμπεριφορά του, τα κίνητρα και τους στόχους του. Θα πρέπει να ενθαρρύνετε τον μαθητή να προβληματιστεί σχετικά με τον αντίκτυπό της συμπεριφοράς τους στον εαυτό τους και στους άλλους. Σημαντικό είναι να παρέχετε εποικοδομητική ανατροφοδότηση στον μαθητή που δεν συμπεριφέρονται σωστά, η οποία να αναδεικνύει τα δυνατά του σημεία, την ανάπτυξή του καθώς και τους τομείς που χρειάζεται βελτίωση.
- Μη κατευθυντική προσέγγιση:
- Καθορισμός στόχων και αυτοπραγμάτωση.
- Καλλιέργεια της αυτονομίας και της υπευθυνότητας:
- Δημιουργήστε μια υποστηρικτική κοινότητα.

Η οικοσυστημική προσέγγιση

- Βασική θέση: Η προβληματική συμπεριφορά έχει άμεση σχέση με τον συνολικό κοινωνικό περίγυρο όπου αυτή εμφανίζεται (οικογένεια, σχολείο, συνομήλικοί και κοινότητα).
- Το μοντέλο δίνει έμφαση στην κατανόηση και αντιμετώπιση των συστημικών παραγόντων που συμβάλλουν στη συμπεριφορά.
- **Μια απλή σχετικά εφαρμογή της στο σχολείο** αφορά τη θέση ότι οποιαδήποτε αλλαγή στην αντίληψη ή τη συμπεριφορά ενός ατόμου που σχετίζεται με το πρόβλημα (του ιδίου του μαθητή, του εκπαιδευτικού, των συμμαθητών, των γονέων κτλ.) είναι δυνατό να επηρεάσει θετικά ή αρνητικά την προβληματική συμπεριφορά.
- Η οικοσυστημική προσέγγιση αυτή στηρίζεται πάνω σε τέσσερις προτάσεις (Molinar & Lindquist, 1989 οπ. αναφ. στο Fontana 1996a):

1. Η συμπεριφορά καθορίζεται από τον τρόπο με τον οποίο το κάθε άτομο ερμηνεύει μια δεδομένη κατάσταση.
2. Συχνά υπάρχουν περισσότερες από μία έγκυρες ερμηνείες της κατάστασης αυτής.
3. Εάν αλλάξει η ερμηνεία, θα αλλάξει και η συμπεριφορά.
4. Αυτή η αλλαγή συμπεριφοράς θα επηρεάσει στη συνέχεια τις αντιλήψεις και τις συμπεριφορές των άλλων.

- **Επαναπροσδιορισμός της διαταρακτικής συμπεριφοράς ανάγκη για επικοινωνία:**
 - Για παράδειγμα, ένας μαθητής που διακόπτει συχνά τις συζητήσεις στην τάξη μπορεί να αναζητά προσοχή ή επιβεβαίωση από τους συμμαθητές του ή να παλεύει με συναισθήματα ανασφάλειας.
- **Επαναπροσδιορισμός της διαταρακτικής συμπεριφοράς ως “άστοχο” μηχανισμό αντιμετώπισης κάποιας προβληματικής γι’ αυτόν κατάστασης:**
 - Για παράδειγμα, ένας μαθητής που επιδεικνύει προκλητική συμπεριφορά μπορεί να προσπαθεί να διεκδικήσει τον έλεγχο σε καταστάσεις όπου αισθάνεται υπερφορτωμένος ή ανίσχυρος.
- **Αντιμετώπιση ανεκπλήρωτων αναγκών:**
 - Για παράδειγμα, ένας μαθητής που κάνει συχνά κοπάνα από το μάθημα μπορεί να δυσκολεύεται ακαδημαϊκά και να χρειάζεται πρόσθετη υποστήριξη ή προσαρμογή.
- **Ανάδειξη των δυνατών σημείων και της ανθεκτικότητας:**
 - Μετατοπίστε την εστίαση από την προβληματική συμπεριφορά του μαθητή στα δυνατά σημεία, την ανθεκτικότητα και τις δυνατότητες ανάπτυξής του.

- **Ενθάρρυνση του αναστοχασμού:**
 - Προσπαθήστε να τους κάνετε να εξετάσουν τα κίνητρα πίσω από τις πράξεις τους, τις συνέπειες της συμπεριφοράς του στον εαυτό του και στους άλλους και τους εναλλακτικούς τρόπους αντίδρασης σε δύσκολες καταστάσεις.
- **Πρώθηση της ενσυναίσθησης και της κατανόησης:**
 - Ενθαρρύνετε συνομηλίκους και συναδέλφους να ερμηνεύουν τη συμπεριφορά των μαθητών που δεν συμπεριφέρονται σωστά με περισσότερη ενσυναίσθηση και κατανόηση, αντί με την ανάγκη αυστηρής κριτικής ή τιμωρίας. Προωθήστε μια κουλτούρα υποστήριξης που δίνει χώρο στη συγγνώμη και στη δεύτερη ευκαιρία.
- **Παροχή θετικής ενίσχυσης:**
 - Ενισχύστε τις θετικές ερμηνείες της συμπεριφοράς παρέχοντας έπαινο και αναγνώριση για τις στιγμές που οι μαθητές, οι οποίοι συνήθως δεν συμπεριφέρονται σωστά, επιδεικνύουν αυτοέλεγχο, συνεργασία ή προσπάθεια βελτίωσης.

Δραστηριότητα προς συζήτηση

Επιχειρώντας μια αλλαγή

- Η Μαρία συχνά εμφανίζει συμπεριφορές όπως οι εξής:
 - Μπαίνει καθυστερημένη στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός της λέει να μην επαναληφθεί και εκείνη απαντά «μόνο 5λεπτά άργησα κύριε».
 - Ξαναμπαίνει καθυστερημένη στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός της λέει ότι την επόμενη φορά θα της βάλει απουσία και εκείνη απαντά «δεν με φοβίζει κάτι τέτοιο κύριε».
 - Μιλάει με τον διπλανό της και ενοχλεί το μάθημα. Ο εκπαιδευτικός της ζητά να σταματήσει και εκείνη απαντά «όλη η τάξη μιλάει κύριε, μόνο εμένα βλέπετε». Στη συνέχεια, κλείνει το βιβλίο του μαθήματος και το βάζει κάτω από το θρανίο επιδεικτικά. Αρνείται να το ανοίξει παρ' όλες τις υποδείξεις του εκπαιδευτικού.
- Ο εκπαιδευτικός είναι σε εφημερία και παρατηρεί ότι η Μαρία τσακώνεται, για ασήμαντο λόγο με ένα συμμαθητή της, στην αυλή. Τους ζητά να σταματήσουν αμέσως. Στρέφεται προς τη Μαρία και της λέει «συνέχεια δημιουργείς εντάσεις» και εκείνη μουρμουράει ανάμεσα στα δόντια της «άντε παράτα μας και εσύ ρε».

- Γενικά ο εκπαιδευτικός πιστεύει ότι η Μαρία έχει χαρακτήρα εριστικό και πρέπει να συνετιστεί.
- Η Μαρία φαίνεται να αντιλαμβάνεται την συμπεριφορά της, σαν μια προσπάθεια υπεράσπισης των δικαιωμάτων της όταν αισθάνεται ότι αυτά απειλούνται.
- Ο Γιάννης, ένας συμμαθητής της Μαρίας, τη βλέπει σαν ένα άτομο που καταφέρνει να μην υποτάσσεται στην εξουσία των μεγάλων.

Ερωτήσεις

- 1)** Αν ο εκπαιδευτικός εντείνει τις παρατηρήσεις του προς τη Μαρία όταν αυτή παρεκτρέπεται, τι εκτιμάτε ως πιθανότερο να συμβεί; Πώς αυτό θα επηρεάσει την πεποίθηση της Μαρίας για τον εαυτό της και την γνώμη του Γιάννη για τη Μαρία;
- 2)** Τι θα προτείνατε στον καθηγητή να κάνει για να βελτιωθεί η κατάσταση;

Η αναγκαιότητα ενός συνδυαστικού μοντέλου

Σύμφωνα με σύγχρονες έρευνες (Πούλου, 2000):

- καμία στρατηγική αντιμετώπισης προβληματικών μορφών συμπεριφοράς, δεν υπερέχει έναντι των άλλων.
- έτσι προτείνεται ένα συνθετικό μοντέλο αντιμετώπισης των προβλημάτων συμπεριφοράς στη σχολική τάξη που περιλαμβάνει:

α) Στρατηγικές περιορισμένης καθοδήγησης (ανθρωπιστικό και ψυχοδυναμικό μοντέλο). **Αποβλέπουν στη διαμόρφωση θετικού ψυχοσυναισθηματικού κλίματος στην τάξη.** Επίσης, ενίσχυση της δυνατότητας αυτορρύθμισης, αυτενέργειας και αυτοελέγχου των μαθητών.

β) Στρατηγικές μέτριας καθοδήγησης (κοινωνιογνωστικό μοντέλο) **Αποβλέπουν** να αναπτύξει το παιδί κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες εσωτερικού ελέγχου της συμπεριφοράς του μέσα από την **ενίσχυση δεξιοτήτων (αναγνώριση και διαχείριση συναισθημάτων, ενσυναίσθηση, κοινωνικές δεξιότητες), παροχή ευκαιριών για εκδήλωση υπευθυνότητας, θετική ενίσχυση αποδεκτών μορφών συμπεριφοράς και ανάπτυξη θετικής αυτοαντίληψης.**

γ) Στρατηγικές έντονης καθοδήγησης (συμπεριφοριστικό μοντέλο), Με χρήση αμοιβών, κυρίως, και ποινών. **Βοηθούν** τον εκπ/κό να διαχειρίζεται αποτελεσματικότερα τα προβλήματα συμπεριφοράς, **όταν ήδη έχει διαμορφωθεί θετικό ψυχολογικό κλίμα στην τάξη.**

Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεσματικότητας των διαφόρων τρόπων αντιμετώπισης διαταρακτικής συμπεριφοράς - μια μικρή έρευνα

- Αποτελέσματα έρευνας, $N = 114$ (Δούκα, 2008)
- 1: Καθόλου αποτελεσματική,
- 2: Λίγο αποτελεσματική,
- 3: Αποτελεσματική,
- 4: Αρκετά αποτελεσματική,
- 5: Πολύ αποτελεσματική

Μέσος όρος = 3,0

	Τρόπος	1	2	3	4	5	M.T.
1	Χρήση επαίνων για τη θετική συμπεριφορά	0	4,4	24,6	44,7	26,3	3,93
2	Ενθάρρυνση της έκφρασης της άποψης και των συναισθημάτων του μαθητή	0,9	1,8	36,8	41,2	19,3	3,76
3	Διαλεκτική συζήτηση με τον μαθητή για τα αίτια, συνέπειες και διεξόδους σε παρόμοια προβλήματα συμπεριφοράς	1,8	8,8	25,5	36,0	28,1	3,75
4	Συζήτηση μέσα στην τάξη για τις συνέπειες παρόμοιων συμπεριφορών	0	9,6	28,1	43,9	18,4	3,71
5	Διαρκής απασχόληση των μαθητών με διάφορες ενδιαφέρουσες δραστηριότητες	0,9	15,8	22,8	46,5	14,0	3,57
6	Ενίσχυση της συνεργατικής ικανότητας των μαθητών	0	5,3	34,2	45,6	14,9	3,54
7	Ενθάρρυνση της εμπλοκής των μαθητών στην επίλυση των προβλημάτων	2,6	14,9	35,1	36,8	10,5	3,38

	Τρόπος	1	2	3	4	5	M.T.
8	Επικοινωνία με γονείς του μαθητή/τριας	5,3	17,5	36,8	34.2	6.1	3,18
9	Αναζήτηση βοήθειας από ειδικούς (π.χ. ψυχολόγους)	7,9	21,9	34,2	25,4	10,5	3,09
10	Καθορισμός - συνεχής υπενθύμιση κανόνων συμπεριφοράς και λειτουργίας της τάξης	0,9	30,7	43,0	17,5	7.9	3,01
11	Εκδήλωση αποδοχής του μαθητή ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του	5,3	27,2	40,4	22,8	4,4	2,91
12	Χρήση προτύπων συμπεριφοράς για την εξάσκηση του μαθητή στην αναζήτηση διεξόδων σε παρόμοια προβλήματα συμπεριφοράς	2,6	38.6	26.3	30.7	1,8	2,90
13	Αναζήτηση βοήθειας από άλλες πηγές (π.χ. διαδίκτυο, βιβλία)	9,6	30,7	33,3	21.9	4,4	2,81
14	Αναζήτηση βοήθειας από σχολικό σύμβουλο	12,3	38,6	30,7	9,6	8,8	2,64
15	Χρήση τιμωριών (π.χ. απειλές, μείωση βαθμολογίας, ωριαία αποβολή)	25,4	44,7	27,2	2,6	0	2,07
16	Αγνόηση της ενοχλητικής συμπεριφοράς	36,8	44,7	14,9	3,5	0	1,85

Βιβλιογραφία

- Brophy, J.E. & Good, T.L. (1985). Teacher behavior and student achievement. In M. Wittrock (Eds.), Handbook of research on teaching. New York: McMillan, 392-431.
- CCEA (2014). Guidance on identifying and supporting learners with Social, Emotional, and Behavioural Difficulties. Council for the emotional and behavioural difficulties in young people: The challenge for policy makers. *The International Journal of Emotional Education*, 2(1), 4-16.
- Γκότοβος, Α. (1995). Παιδαγωγική αλληλεπίδραση. Επικοινωνία και κοινωνική μάθηση στο σχολείο. Αθήνα: Gutenberg.
- Δούκα Μ. (2008) Προβλήματα συμπεριφοράς στη σχολική τάξη: απόψεις και τρόποι αντιμετώπισης από τους εκπαιδευτικούς Δ.Ε. Δημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.
- Evans, J., Harden, A., Thomas, J., & Benefield, A. (2003). Support for pupils with Emotional and Behavioural Difficulties (EBD) in mainstream primary school classrooms: A systematic review of the effectiveness of interventions. EPPI-Centre. London: NFER.
<https://eppi.ioe.ac.uk/cms/>
- Fondana, D. (1996a). *Ψυχολογία για εκπαιδευτικούς*. Αθήνα : Εκδ. Σαββάλα.
- Fondana, D. (1996b). *Ο εκπαιδευτικός στην τάξη*. Αθήνα : Εκδ. Σαββάλα.
- ΚΕΘΕΑ (χ.χ. α) Οδηγός για ασφαλή σχολεία. Διαθέσιμο στο: <https://www.kethea.gr/wp-content/uploads/2020/12/Asfaloi-sxoleia.pdf>
- ΚΕΘΕΑ (χ.χ. β). Πώς μπορεί να καταλάβει κάποιος ότι το παιδί κάνει χρήση ουσιών. Διαθέσιμο στο: <https://www.kethea.gr/faq/>
- Ματσαγγούρας, Η. (1998). Οργάνωση και Διεύθυνση της Σχολικής Τάξης. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. (1999). Η σχολική τάξη, χώρος, ομάδα, πειθαρχία, μέθοδος. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Μπίκος, Κ. (2011). Κοινωνικές σχέσεις και αλληλεπίδραση στη σχολική τάξη. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.
- Ξωχέλλης (1999). Εισαγωγή στην Παιδαγωγική. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Αφοί Κυριακίδη
- Πούλου, Μ. (2000). Πώς Αισθάνονται και Αποφασίζουν οι Δάσκαλοι για τους Μαθητές με Συναισθηματικές και Συμπεριφορικές Δυσκολίες. Αθήνα: Γρηγόρης. Τσιπλητάρης, Α. (1992). Ψυχοκοινωνιολογία της σχολικής τάξης. Αθήνα.
- Wragg, E. C. (2003). Διαχείριση της σχολικής τάξης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Αθήνα: Εκδ. Σαββάλα.
- Wragg et al (2000). Failing Teachers? London: Routledge

